

УДК 37.011.031-051

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-209-215

РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Швиденко Валентина Володимирівна

заступник директора з виховної роботи

Перша міська гімназія м. Черкас

e-mail: vshvydenko@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3207-4384

У статті проаналізовано ретроспективу розвитку організації виховної роботи в закладах середньої освіти Великої Британії. Проаналізовано глибокі зміни з XVI ст. до наших днів, що трансформували як суспільне життя, так і приватне сімейне життя британців. Розкрито погляди щодо виховання видатних педагогів Дж. Локка, Е. Белла і Дж. Ланкастера, Р. Оуена, Т. Арнолда, Дж. Бедлі, С. Редді та ін. Схарактеризовано вікторіанський Лондон як період високої моралі й культури сім'ї.

Ключові слова: організація виховної роботи, заклади середньої освіти, Велика Британія, освіта.

Постановка проблеми. Традиції виховання у Великій Британії склалися століттями. Британські приватні школи та університети користуються популярністю в усьому світі. Це вікові традиції витонченого виховання. Британські методи виховання нараховують сторіччя досвіду, вони розвивалися паралельно з англійською мовою, мали на меті створювати повноцінну і різнобічну особистість. Всіляко заохочується творчість у будь-яких її проявах, нові ідеї та оригінальність. Багато уваги приділяється і спортивному, фізичному розвитку, моральному вдосконаленню: вихованню толерантності, відповідальності, лідерських якостей. Гармонійно розвинена особистість – це комплекс хороших манер і хорошої освіти, самодисципліни та відповідальності, вміння працювати в команді та брати на себе роль лідера.

Серед особливостей англійського виховання можна виділити такі: поєднання традицій та інновацій; велика різноманітність і варіативність освітніх установ; децентралізація освіти, суворий контроль навчальних досягнень учнів, пріоритет шкільної освіти над сімейною, роль фізичної культури і занять спортом у вихованні молодого покоління [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш повно і детально проблеми освіти та виховання репрезентовані у роботах Н. Абашкіної, А. Алексюка, О. Бенци, Г. Ващенко, О. Вишневецького, П. Ігнатенка, В. Іванчука, Н. Косаревої, О. Кошолопа, Л. Крицької, А. Макаренка, Т. Пантюк, В. Поплужного, М. Рагозіна, А. Сбруєвої, Н. Скотної, В. Струманського, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, К. Черної та ін.

Мета статті. Висвітлити ретроспективу розвитку організації виховної роботи в закладах середньої освіти Великої Британії.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо історичні фактори розвитку організації виховної роботи в закладах середньої освіти Великої Британії.

У період між 1670-х і 1750-х рр. глибокі зміни трансформували як суспільне життя, так і приватне сімейне життя британців. Підвищена грамотність у поєднанні з Реставрацією привела британців до активного суспільного життя. Також існували чіткі класові відмінності, що були поширені як у побуті, так і в суспільному житті та освіті. Нові розробки в галузі відпочинку, комерціалізації та індустріалізації також привели до трансформації як розваг, так і доступних професій. Ця сторінка історії досліджує соціальну структуру Британії, її вплив на життя – як приватне, так і громадське, а також нові події, які змінили спосіб проведення дозвілля людей. Між багатими та бідними існував чіткий розрив, який виявлявся майже в усіх аспектах життя, але існували певні сфери, де клас був неважливим.

В Англії проблемам виховання і освіти приділяли увагу ще до правління королеви Вікторії. Наприклад, ще у XVI ст. в англійців зародилася традиція віддавати дітей в багаті сім'ї на виховання, щоб вони засвоювали там гарні манери.

Велика Британія запровадила в культуру тип не тільки джентльмена, а й леді.

Виникнувши ще в ранньому середньовіччі (про що свідчать легенди про короля Артура і його дружину леді Гвіневеру), вони поширилися в епоху куртуазної любові, коли з'явився культ Прекрасної Дами; поняття «леді» остаточно утвердилося в англійському суспільстві у XVI–XVIII ст., досягнувши апогею розвитку в XIX столітті [2].

До золотого фонду теорії й практики освіти та виховання ввійшов Дж. Локк – один з найбільш впливових англійських мислителів Просвітництва, педагог і філософ. Для нього виховання і навчання людини було головним у її становленні й розвитку. Розглядаючи дитину як «чисту дошку», Дж. Локк вважав, що тільки досвід (емпіризм) і чуттєве сприйняття (сенсуалізм) сприяють справжньому розвитку людини в процесі виховання.

За Дж. Локком, головні виховні засоби (особистий приклад і соціальне середовище) залишаються значущими в системі елітної освіти. П'ять напрямів виховання джентльмена – фізичний, розумовий, релігійний, моральний та трудовий – досі вважаються найбільш значущими в освіті багатьох шкіл як Великої Британії, так й інших країн [1].

Основою англійського виховання, як зазначає Джон Локк, є освіта, національне виховання та спорт. Понад сімсот років юні британські леді та джентльмени «тримають марку» та дотримуються правил етикету, дотримуючись вислову: «Вихована та інтелігентна дитина – гордість батьків» [3].

Концепція виховання й освітня програма детально викладена Дж. Локком у трактаті «Думки про виховання». Детально розглянемо основні педагогічні категорії, виділені Дж. Локком:

а) як представник буржуазної аристократії, Дж. Локк обстоював доцільність різнобічного виховання дітей тільки із сімей вищих соціальних станів, причому вчений був категорично проти громадського виховання;

б) програма виховання джентльмена, ділової людини нового суспільства передбачала реалізацію такої мети: сформувати джентльмена, здатного вести свої справи легко й прибутково.

Ця мета конкретизувалася в завданнях, що водночас визначали послідовність напрямів виховання: по-перше, розвиток здорового духу в здоровому тілі (фізичне виховання); по-друге, дисципліна тіла, душі й розуму (загартування, моральне виховання, розумовий розвиток).

Отже, загальний внесок у розвиток педагогічної науки та освітньої практики відомого англійського філософа, політика і педагога Дж. Локка полягав у розробленні концепції виховання джентльмена, основоположні засади якої визначають характер освітнього процесу в сучасній Великій Британії [4].

У процесі розвитку педагогіки розвивалися нові ідеї виховання. Великою популярністю користувалися школи взаємного навчання Е. Белла і Дж. Ланкастера.

Белл-Ланкастерська система (Система взаємного навчання) – форма навчальної роботи, сутність якої полягала в навчанні більш старшими й обізнаними учнями учнів молодшого віку. Ця система виникла в 1798 році у Великій Британії. Її розробниками стали незалежно один від одного доктор Ендрю Белл і Джозеф Ланкастер [5; 6].

Белл-Ланкастерська система навчання в той період відіграла значну роль у навчанні, оскільки дала дешевий і швидкий спосіб поширення грамоти. У школах взаємного навчання, що існували у Великій Британії, вчили читання релігійних книг, письма і рахунку. У цих школах не було класів і вчителів у сучасному сенсі слова. Учні, розподілені на групи по десять осіб, училися у спеціально відібраних учнів-моніторів, які вчилися самі, а для навчання своїх товаришів отримували від учителя інструкцію, чого і як треба вчити. Замість підручників використовували дидактичний матеріал [7].

Великий внесок у теорію і практику народної освіти зробив Р. Оуен. У 1816 р. він відкрив у селищі Нью-Ланарк освітньо-виховний комплекс «Інститут формування характеру». Головна мета його виховної системи – ранній розвиток духу громадськості, створення нового типу людей, які на протигагу індивідуалізму старого світу повинні базувати своє щастя на щасті колективу. Ідеалом вважалось виховання громадян, що приносять «жористь для суспільства» [8].

У 1827 р. великий внесок у проблему шкільного виховання у Великій Британії зробив

англійський педагог, доктор Т. Арнолд, реформатор середньої привілейованої школи (паблік скулз). Він увів до навчальних планів обов'язкові для всіх спортивні командні ігри на свіжому повітрі. Приватні публічні школи («паблік скулз») стали гордістю Великої Британії. Вони готували вищу еліту країни та існують до сьогоднішнього дня. Завдання такої школи – виховати джентльмена, призначення якого – очолити і повести за собою людей у годину важких випробувань. Ефективною формою громадянського виховання в публічних школах є шкільне самоврядування, де використовуються ділові та рольові ігри, що імітують, наприклад, засідання парламенту, влаштовуються дебати. Копіювання системи управління і відносин у суспільстві є гарною школою для виховання майбутніх державних і громадських діячів. Паблік скулз забезпечують культурну спадкоємність поколінь і готовність вихованців до виконання свого громадянського і патріотичного обов'язку [9].

У 1870 році був прийнятий «Закон про початкову освіту», відомий також як «Закон Г. Форстера». Найважливішим із результатів упровадження цього закону стало скасування гендерної ізоляції початкової й середньої школи [10].

Із 1880 року початкова освіта стає обов'язковою і для хлопчиків, і для дівчаток.

Вікторіанський Лондон характеризується як період високої моралі і культу сім'ї. Вважалося, що основним заняттям жінки є догляд за домом, народження і виховання дітей. Тому навіть заможні представники середнього класу не дбали про освіту своїх дочок. Зазвичай, вони здобували освіту не вищу за базову, тобто не більше чотирьох класів. Їх навчали більше музики, танців, рукоділля і малювання. Дівчат виховували так, «ніби їх головним призначенням було стати прикрасою серванта». Хлопчиків же навпаки готували до публічної сфери життєдіяльності, їх пріоритетними напрямками їхньої майбутньої діяльності були ринкові відносини, політика, юриспруденція тощо. Однак жінки зажадали нової освіти, щоб підготувати їх до ролі «ангела дому».

У 1890 р. в Англії слабкість вважалася невід'ємною рисою жінки. Проте англійська школа брала на себе відповідальність у вихованні типового джентльмена і типової леді, і в кожній школі, крім навчальних предметів, складався певний «кодекс честі», який іноді прирівнювався навіть до закону. Відповідно до такого кодексу вікторіанський джентльмен повинен був бути ввічливим, гостинним і законослухняним, акуратним і працьовитим. Справжній джентльмен сам зобов'язаний бути моральним і вчити моральності інших. Юного джентльмена, зазвичай, навчали класичних гуманітарних дисциплін: права, історії, географії, мов, класичної літератури. Обов'язковими були танці, фехтування і верхова їзда [11].

Впливовою течією в теорії й практиці педагогіки в кінці XIX ст. стало «нове виховання», метою якого було створення середовища, що забезпечує розумове, фізичне і моральне виховання учнів. Ідея «нового виховання» полягала в тому, що вся система навчання і виховання повинна бути пристосована до інтересів і прагнень дитини. Перша «нова школа» у Великій Британії була створена для хлопчиків англійським педагогом С. Редді в 1889 р. в сільській місцевості Абботсхолм. Тут уперше були застосовані принципи виховання і навчання, які потім набули розвитку в інших «нових школах». Мета С. Редді полягала у вихованні громадських лідерів, здатних відновити престиж британської нації в нових соціальних і економічних умовах. У дітей виховували почуття патріотизму і усвідомлення того, що вони, будучи лідерами, зможуть зробити свою Батьківщину більш могутньою [12].

Бідельська «нова школа» (1893), на чолі з Дж. Бедлі, відрізнялася від інших великою кількістю трудових занять. Тут концентрувалася увага на готовності дітей бути корисними, формувалася їхня громадянська самосвідомість.

Певну роль у вихованні молодого покоління у Великій Британії взяли на себе учнівські організації: скаутські загони, шкільні кооперативи.

Перша організація скаутів у Великій Британії була створена 1907 р. Основні ідеї скаутизму були розроблені англійським полковником Р. Баден-Поуеллом (1898). Діяльність скаутських загонів на природі, воєнізовані ігри розвивали у дітей сміливість, ініціативу, рішучість, виховували громадянські якості, любов до Батьківщини. Ігри захоплювали дітей і

підлітків, спонукали їх робити таку роботу і такі вправи, які мали для них виховну цінність. Скаутинг – напрям патріотичного виховання, яке витримало випробування часом і діє до нашого часу. Це не просто гра, в ній закладені широкі можливості військово-патріотичного виховання [9].

Прийнятий у 1918 р. Закон про освіту (Education Act 1918), або Закон Фішера, зробив середню освіту обов'язковою до 14-річного віку і поклав місію підтримки середніх шкіл на державу. Згідно із цим законом «початкові школи» і забезпечені граматичні школи (grammar school) отримали можливість перейти в статус фінансованих державою центральних шкіл (Central school) або середніх шкіл (Secondary school). На практиці більшість дітей не переходила до нових шкіл для продовження середньої освіти, а відвідувала початкову школу до 14 років [13].

Протягом 1930–1940-х рр. англійське суспільство почало боротися за розширення середньої освіти. Посилилася боротьба робітничого класу за надання рівних можливостей для всіх дітей у галузі освіти. У результаті їхніх вимог плати за навчання в середніх школах було скасовано, а правила відбору для привілейованих типів середніх шкіл були змінені, проте було підкреслено, що індивідуальні відмінності між дітьми щодо їхніх інтелектуальних здібностей перешкоджали успішному спільному навчанню [14].

У 1944 р. набув чинності закон про освіту – один із найпрогресивніших законів у галузі освіти, що наблизив Англію й Уельс до європейської освітньої практики. Він був написаний консерватором Батлером і відомий як «Закон Батлера», який визначив сучасний розподіл між початковою та середньою освітою у віці 11 років [15].

Із 1960-х рр. існували три підходи до шкільно-сімейної співпраці. Учені К. Літвак (K. Litvak) і Х. Д. Мейер (H. D. Maier) наполягають на розширенні рамок поняття «сім'я» до поняття «громада». Вони надають перевагу терміну «взаємини школи і громади», тому що вважають за необхідне враховувати більш широке соціальне оточення, в якому живуть школярі, і до якого сім'я входить як складова [16].

Протягом ХХ ст. під впливом зміни сімейної структури сімейні цінності зазнають суттєвих змін. Релігійний кодекс, який у минулому чітко окреслював модель належної сімейної життєдіяльності, поступово втрачає домінуюче значення. На зміну йому приходять матеріальний добробут і набуває пріоритетної цінності. Навіть у найбільш консервативних сім'ях середнього класу зруйновано традиційну замкненість. Більшість жінок залучається до трудової діяльності поза домівкою, зберігаючи статус працюючої жінки не лише після заміжжя, а частіше й після народження дитини. Отже, британська сім'я протягом своєї історії надавала перевагу різним цінностям, зміст яких значною мірою детермінувався поглядами на саму сутність сім'ї, характером розподілу ролевих обов'язків, закритістю / відкритістю сімейного колективу щодо суспільства [17].

В Англії стратегія уряду щодо забезпечення участі батьків у шкільному вихованні була вперше викладена в Білій книзі 1997 р. Описана там стратегія містила три елементи: а) надання батькам інформації, б) надання батькам голосу та в) заохочення батьківського партнерства зі школами. З тих пір ця стратегія розгорталася в широкому діапазоні видів діяльності, зокрема: підвищення батьківських ролей губернатора, участь у процесах перевірки, надання річних звітів та проспектів, вимога домовленостей про домашню школу, надання щодалі більшої кількості інформації про, наприклад, навчальну програму та шкільну успішність.

Незалежно від державної політики деякі батьки завжди брали активну участь у розвитку своїх дітей, в їхньому освітньому прогресі. Ця спонтанна діяльність набула низки форм, включаючи «хороше батьківство» у домашній дошкільній школі (що забезпечує добру основу навичок, цінностей, поглядів та концепції власного життя); відвідування школи для збору відповідної інформації та налагодження добрих стосунків; обговорення з учителями, щоб бути в курсі прогресу дитини або обговорювати проблеми, що виникають; надання більш широкої допомоги у практичній діяльності та управлінні школою [18].

У сучасних умовах життя головне правило виховання дітей в Англії – надання їм повної

свободи вибору. У дитині з раннього віку необхідно розвивати особистість, а значить, і ставиться до неї відповідно, не нав'язувати чужу думку – вона повинна навчитися приймати рішення і відповідати за їх наслідки. Таким принципом керуються не тільки батьки, а й усі навчальні заклади Британії.

Відсутність покарань – запорука щасливого дитинства. Англійські мами дуже стримані і терплячі: вони ніколи не стануть підвищувати на дитину голос або бити за погану поведінку. У крайньому випадку, увагу дитини спробують відвернути, а от фізичні покарання під суворою забороною. В Англії діє досить жорсткий закон, згідно з яким батьки несуть кримінальну відповідальність за будь-які види тілесного покарання дитини. Максимально допустиме фізичне покарання – це легкий ляпанець. Також у Великій Британії не можна робити зауваження чужим дітям – вважається, що це кривдить самолюбство, що формується і може привести до невпевненості в собі і появи комплексів. Тому якщо вас не влаштовує поведінка чужої дитини, то зверніться насамперед до її батьків [19].

Сучасна англійська педагогіка гуманістично спрямована. У її центрі – цілісна особистість, яка прагне до повної реалізації своїх можливостей. Тут весь комплекс навчально-виховних заходів – це школа громадянськості й патріотизму для школярів, тому що процес виховання орієнтований на формування особистісної зрілості учнів, розвиток колективних відносин, на розуміння учнями своєї ролі в суспільстві, ставлення до нього і до своєї держави. Сьогодні в сучасній Великобританії здійснюється нова реформа школи, в рамках якої обговорюється проблема військово-патріотичного виховання [9].

У сучасному світі прийнято вважати, що європейський спосіб життя і національний характер, та й не тільки європейський, в основному склався під впливом британського виховання. Водночас звичний варіант англійського життя склався не так вже й давно, у ХІХ ст.

Однією з найважливіших складових, що вплинула на спосіб життя англійців, є англійська шкільна освіта, якій стали приділяти особливу увагу і в науковому, і в художньому осмисленні. Важливий напрям у вивченні англійської шкільної освіти займає морально-етичний аспект. Адже де, як не в школі, діти дізнаються найперші й головні правила поведінки у своєму колективі і в суспільстві в цілому.

Соціальні функції англійської школи значно зростають в ХІХ ст. І це не випадково. Це зумовлено самою вікторіанською епохою і особистістю королеви. У вікторіанській Англії панувала своя, незвична для інших країн, моральна атмосфера. Причому особливий інтерес становлять не просто морально-етичні засади англійського суспільства в цілому, а поділ його за статевою ознакою. Адже спосіб життя «жінок-вікторіанок» значно відрізнявся від способу життя «чоловіків-вікторіанців». І потрібно віддати належне розвитку педагогічної думки, адже саме в британській школі починали складатися певні моральні підвалини, характерні для типової англійської леді й англійського джентльмена [11].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Оцінюючи різноманітні рішення проблеми співпраці сім'ї та школи в англійській педагогіці, потрібно зауважити, що найбільш припустимим і практично здійсненним виглядає пропозиція збалансувати шкільно-сімейний вплив у вихованні дітей. У міру дорослішання дитини школа повинна брати на себе більшу відповідальність за виховання, оскільки батьки в силу об'єктивних причин, наприклад, зайнятості на роботі, не здатні приділити дитині належну увагу. Але і в середній школі батьківська участь як необхідна умова морального розвитку дітей має бути активною та постійною.

Основне завдання англійської системи виховання – виховання сильного і незалежного характеру, вміння аналізувати і робити висновки. За будь-якої ситуації, навіть за незначний успіх дитину хвалять, заохочуючи тим самим до нових досягнень.

Список використаної літератури

1. Андриенко Е. В. Сравнительная педагогика: учебное пособие. Новосибирск: Изд-во НГПУ, 2016. 209 с.
2. Social and Family Life in the Late 17th & Early 18th Centuries. URL: <https://sites.udel.edu/britlitwiki/social-and-family-life-in-the-late17th-early-18th-centuries/>

3. Locke J. Some Thoughts Concerning Education (1 ed.). London: A. and J. Churchill at the Black Swan in Paternoster-row, 1693.
4. Педагогічні погляди Дж. Локка. URL: <https://studopedia.org/10-59423.html>
5. Bell A. The Wrongs of Children, or a Practical Vindication of Children From the Injustice Done Them in Early Nurture and Education. London: Forgotten Books, 2017.
6. Lancaster J. The British System of Education London: Andesite Press, 2017.
7. Хуторской А. В. Белл-Ланкастерская система взаимного обучения. *Школьные технологии*. 2012. № 6. С. 107–109.
8. Оуен Р. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України, 2002.
9. История системы воспитания в Британии. URL: [//www.directeducation.ru/powins-71-1.html](http://www.directeducation.ru/powins-71-1.html)
10. The 1870 Education Act. URL: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/livinglearning/school/overview/1870educationact/>
11. Семенова И. А. Гендерный подход к изучению специфики формирования морали и нравственности в викторианской школе. *История и археология: материалы V Междунар. науч. конф.* (г. Краснодар, февраль 2018 г.). Краснодар: Новация, 2018. С. 28–32.
12. Reddie C. Oxford Dictionary of National Biography (online ed.). Oxford University Press, 2019.
13. Education Act 1918. URL: [//www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/8-9/39](http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/8-9/39)
14. Black J. A History of the British Isles. Palgrave Macmillan, 2016.
15. Education Act 1944. URL: [//www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/7-8/31/contents/enacted](http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/7-8/31/contents/enacted)
16. Денисова Е. П. Взаимодействие учителей и родителей в нравственном воспитании учащихся в начальной школе Великобритании: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Москва, 2004. 135 с.
17. Кравченко Т. В. Цінності британської сім'ї в історичній ретроспективі. *Актуальні проблеми сучасних історико-педагогічних досліджень шкільної освіти*: збірник тез XIV Всеукраїнської історико-педагогічної науково-практичної конференції. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2014. С. 62–63.
18. The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review Professor Charles Desforges with Alberto Abouchaar Queen's Printer. 2003.
19. Воспитание детей в Англии, или Каковы они, английские родители. URL: [//tv-english.club/ru/statyi-ru/velicobritaniya-ru/vospitanie-detey-v-anglii-ili-kakov-oni-angliyskie-roditeli/](http://tv-english.club/ru/statyi-ru/velicobritaniya-ru/vospitanie-detey-v-anglii-ili-kakov-oni-angliyskie-roditeli/)

A RETROSPECTIVE ANALISES OF THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL WORK IN THE SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS IN GREAT BRITAIN

Shvydenko Valentyna

Deputy Director of Education Work

Cherkasy First City Gymnasia

Introduction. *The article analyzes a retrospective development of the organization of educational work in secondary schools in Great Britain. The profound changes from the 16th century to the present day are analyzed, transforming both public and private family life of the British, introduced into the culture of Great Britain not only as a gentleman, but also as a lady. The views on the education of the outstanding pedagogical figures figures J. Locke, E. Bell and J. Lancaster, R. Owen, T. Arnold, J. Bedley, S. Reddy and others are revealed. Victorian London has been characterized as a period of high morals and family cults.*

Purpose. *Highlighted the retrospective development of the organization of educational work in secondary schools in the UK.*

Methods. *To reach the goal, the following study methods and techniques were used: theoretical (analysis of philosophical, pedagogical, psychological literature), which allows to substantiate the starting points of the study; interpretive-analytical method, on the basis of which sources are studied using synthesis, analysis, systematization and generalization; method of comparative-historical analysis, which allowed to identify tendencies in this problem.*

Results. *Assessing the various options for solving the problem of cooperation between family and school in English pedagogy, it should be noted that the most acceptable and practical proposal is to balance the school-family influence in the upbringing of children. As the child grows up, the school should take more responsibility for raising children, because parents are not able to pay proper attention to the child due to objective reasons, such as work. But even in high school, parental*

participation, as a necessary condition for the moral development of children must remain active, constant and interested.

Conclusion. *The main task of the English education system is the education of a strong and independent character, the ability to analyze and draw conclusions. In any situation, even with the slightest success, the child is praised, thereby encouraging to new achievements.*

Key words: *organization of educational work, secondary education institutions, Great Britain, education.*

References

1. Andrienko E. V. (2016) Sravnitel'naya pedagogika: uchebnoe posobie [Comparative pedagogy: a textbook]. Novosibirsk: Izd-vo NGPU. 209. [in Russian]
2. Social and Family Life in the Late 17th & Early 18th Centuries. Rezhim dostupu - <https://sites.udel.edu/britlitwiki/social-and-family-life-in-the-late17th-early-18th-centuries/> [in English].
3. Locke J. (1693). Some Thoughts Concerning Education (1 ed.). London: A. and J. Churchill at the Black Swan in Paternoster-row. [in English]
4. Pedagogični poglyadi Dzh. Lokka. Rezhim dostupu - <https://studopedia.org/10-59423.html> [in English]
5. Bell A. (2017). The Wrongs of Children, or a Practical Vindication of Children From the Injustice Done Them in Early Nurture and Education. London: Forgotten Books. [in English]
6. Lancaster J. (2017). The British System of Education London: Andesite Press. [in English]
7. Khutorskoj A. V. (2012). Bell-Lankasterskaya sistema vzaimnogo obucheniya [Bell-Lancaster system of mutual learning. School technology]. Shkolnye tekhnologii. 6. 107-109. [in Russian]
8. Ouen R. (2002). Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]. V. I. Shynkaruk (hol. redkol.) ta in. Kyiv : Instytut filosofii imeni Hryhoriia Skovorody NAN Ukrainy: Abrys. [in Ukrainian]
9. Istoriya sistemy vospitaniya v Britanii. Rezhim dostupu-<http://www.directeducation.ru/powins-71-1.html> [in English].
10. The 1870 Education Act. Rezhim dostupu-<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/livinglearning/school/overview/1870educationact/> [in English]
11. Semenova I. A. (2018). Gendernyj podkhod k izucheniyu specifiky formirovaniya morali i npravstvennosti v viktorianskoj shkole [Gender approach to the study of the specifics of the formation of morality and ethics in the Victorian school]. Istoriya i arkhologiya : materialy V Mezhdunar. nauch. konf. (g. Krasnodar, fevral 2018 g.). Krasnodar : Novacziya. 28-32. [in Russian]
12. Reddie Cecil (2019). Oxford Dictionary of National Biography (online ed.). Oxford University Press. [in English]
13. Education Act 1918. Rezhim dostupu-<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/8-9/39> [in English]
14. Black J. A. (2016). History of the British Isles. Palgrave Macmillan. [in English]
15. Education Act 1944. Rezhim dostupu-<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/7-8/31/contents/enacted> [in English]
16. Denisova E. P. (2004). Vzaimodejstvie uchitelej i roditelej v npravstvennom vospitanii uchashhijsya v nachalnoj shkole Velikobritanii: Dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. [The interaction of teachers and parents in moral education, a student in primary school in Great Britain: Dis. ... Cand. ped. Sciences: 13.00.01] Moskva. 135. [in Russian]
17. Kravchenko T. V. (2014). Tsinnosti brytanskoi simi v istorychnii retrospektyvi [Values of the British family in historical retrospect]. Aktualni problemy suchasnykh istoryko-pedahohichnykh doslidzhen shkilnoi osvity: zbirnyk tez XIV Vseukrainskoi istoryko-pedahohichnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Kyiv: Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy. 62-63. [in Ukrainian]
18. The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review Professor Charles Desforges with Alberto Abouchaar Queen's Printer. (2003). 111. [in English]
19. Vospitanie detej v Anglii ili Kakovy oni, anglijskie roditeli [Raising children in England or what they are, English parents]. Rezhim dostupu-<https://tv-english.club/ru/statyi-ru/velicobritaniya-ru/vospitanie-detey-v-anglii-ili-kakov-oni-anglijskie-roditeli/> [in English]

Отримано редакцією 21.12.2020 р.